

פרי צעיר מר שנתמתק בבישול שהכל

ברכה בשינוי מדרך האכילה

ברכת פירות בוסר

בוסר (של ענבים) ברכתו אדמה ושאר אילנות נחשבות פרי משיוציאו פרי וברכתם בורא פרי העץ

1. רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן ה

ה תנן מאימתי אין קוצצין את האילנות בשביעית כיון שיש איסור הפסד על הפירות שלהם ב"ש אומרים כל האילנות משיוציאו. וב"ה אומרים החרובין משישרשו (נ"א משישלו) וגפנים משיגרעו והזיתים משיניצו ושאר כל האילנות משיוציאו. ואמר רב אסי הוא בוסר הוא גירוע ושיעורו כפול הלבן. מכאן יש ללמוד שאין מברכין בפה"ע על הבוסר של ענבים כשהוא פחות מפול הלבן תוס', רשב"א: פחות מכאן לא נקרא פרי, אלא כקפריסין, ולכן אבל מברך עליו **בפה"א** כמו קפריסין דאמרין לעיל בפה"א. כדן חלק העץ שאינו פרי אך נטעו בשבילו.

ושאר האילנות משיוציאו מיד חשוב הוא לברך **בפה"ע**

יש אומרים על בוסר ופגין מברכים שהכל נהיה בדברו

2. ספר שבלי הלקט סדר ברכות סימן קס

מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל ושאלתם יש מיני אילנות שאין מברכין בורא פרי העץ על פירותיהן כך ראינו שלא מצאנו אילן שמברכין על פירותיו ברכה אחרת חוץ מבורא פרי העץ אלא פירות שלא נגמרו כגון בוסר ופגין ובושלי כומרא שמברכין עליהן שהכל וכ"כ בספר האורה והרישב"א נראה שסוברים שלא נקרא פרי וגם לא נטע על דעת כך ולכן ברכתו שהכל.

השו"ע פסק כרא"ש וסיעתו שברכת הבוסר אדמה ושאר עצים עץ

3. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף ב

הבוסר, כל זמן שלא הגיע לכפול הלבן, מברך עליו: בפה"א, ומשהוא כפול הלבן ואילך מברך עליו: בורא פרי העץ; ומתוך שלא נודע לנו שיעור פול הלבן, לעולם מברך: בפה"א, עד שיהיה גדול ביותר;

ושאר כל האילן, משיוציאו פרי ונאכלים על ידי הדחק, מברכין עליו: בפה"ע.

יש מהאחרונים שחששו שברכתו שהכל

פרי צעיר שנאכל ע"י הדחק

- **שו"ע** (רב ב) וכ"כ הליכות עולם (ב, ד) – העץ. שבדיעבד אם ברח העץ מועיל לכו"ע (מג"א ר"א) אין לחוש לסב"ל.

- **בא"ח** (פנחס ב). **משנ"ב** (יח). **כה"ח** (לד) – **שהכל**. ואם נתמתקו בבישול מברכים העץ.

- **גר"א** – מעונת המעשרות נקרא פרי גם לענין ברכה.

(ואם טובים למרות שלא בשלים וכך דרך אכילתם, ברכתם העץ כגון שקדים וירוקים. להלן שו"ע ר"ד א)

פרי צעיר שלא ראוי לאכילה

כשאוכלו כך אין מברכים עליו

ובלבד שלא יהא מר או עפוף ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק, דאז אין מברכין עליו כלל.

- **שו"ע** (רב ב) – אין מברכים עליהם.

דכעץ בעלמא חשיב. ואפ"ל מתקן ע"י אור ונעשו ראויים לאכילה ג"כ אין מברך עליו רק שהכל. דברי המודות על רא"ש שם. בא"ח פנחס ב. משנ"ב יח.

4. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף יד

אגוז רך (שהוא מר קודם בישול. ב"י) שמבשלים בדבש וקוראין לו נואיס מושקאד"ה, מברך עליו שהכל

פרי המזיק לא מברך עליו

5. רבינו יונה מסכת ברכות דף כה עמוד ב

וכתב בעל הלכות גדולות ז"ל שהשקדים המרים בעודם רכים שאוכלין הקליפה שלהם מברך עליהם בורא פרי העץ ולבסוף כשנתבשלו כיון שהם מרים אינו מברך עליהם כלל ואפילו שהכל דכיון שהם מרים אזוקי מזקי.

מיהו נראה שאם ממתיק אותם על ידי מים חמים או ד"א שמברך עליהם בפה"ע כמו אם יהיו מתוקי' מתחלת ברייתם.

ואף על פי שאמרנו שבשקדים המתוקים בגדולתם אין מברכין עליהם כשהם קטנים אלא שהכל דלא נטעי להו אינשי אדעתא דהכי שיאכל את הקליפה, אפ"ל הכי במרים נראה שמברך בורא פרי העץ בעודם קטנים מפני שהמרים כיון שהם יותר ראויים לאכילה בעודם קטנים מכשהם גדולים שעדיין אין המרירות ניכר בהם אישתכח דאדעתא דהכי נטעינהו מעיקרא ומברך עליהם בפה"ע כמש"כ בה"ג ז"ל. מפי מורי הרב נר"ו:

6. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף ה

שקדים המרים, כשהם קטנים מברך: בורא פרי העץ שזהו גמר הפרי שלהם ולשם כך נטעו; גדולים, ולא כלום דאזוקי מזקי;

- משנ"ב: וטעמא דמלתא, כשהם קטנים עיקר אכילתם היא הקליפה ואינה מרה, וכשהם גדולים עיקר אכילתם מה שבפנים והוא מר;

ואם מתקן ע"י האור או דבר אחר, מברך: בפה"ע.

7. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף ד

שמן זית, אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזוקי מזיק ליה;

פירות גרועים שאין דרכם להבשיל – שהכל

8. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף ט

סופי ענבים שאין מתבשלין לעולם, וכן על הנובלות שהם תמרים שבישולם ושרפם החום ויבשו, מברך: שהכל.

9. משנה ברורה סימן רב ס"ק נ

(נ) מברך שהכל - ואחריהם בנ"ר ולא דמי לס"ב גבי בוסר דאפילו לא הגיע לכפול הלבן דמברכין עליו בפה"א. ומ"ש סופי ענבים דמברכין עליהם שהכל י"ל דשאני התם דענבים מעליא נינהו אלא שלא נגמרו עדיין משא"כ הכא דמקולקלים הם דאין עומדין אלא לחומץ ולא עדיף ממשקין היוצאין מהן דברכתן רק שהכל. וזהו ג"כ טעם היש מפרשים בנובלות תמרים דמברכין עליהן שהכל דגרעי משאר תמרים שאין מתבשלין על האילן לעולם;

שינה בדרך אכילתם מבישול לחי ולהפך

10. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לח עמוד ב

: כל שתחלתו בורא פרי האדמה יקח הגאכל חי שתחלתו בורא פרי האדמה, שלקו – אפקיה ממלתיה לגייעותא ומכך שהכל, שלקו – שהכל נהיה בדברו; וכל שתחלתו שהכל

תבלין שאין דרך לאכול לבדו או שמיעוט אוכלו לבדו

פלפלין:

מקור תמונות: ויקיפדיה

ברכת פלפל וזנגביל

13. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לו עמוד ב

פלפלי - רב ששת אמר: שהכל; רבא אמר: לא כלום. ואזדא רבא לטעמיה, דאמר רבא: כס כל דבר שאדם אוכל שלא כדרכו מקמי כסיסה פלפלי ביומי דכפורי - פטור, כס זנגבילא ביומא דכפורי - פטור.

מיתיבי: היה רבי מאיר אומר, ממשמע שנאמר: וערלתם ערלתו את פרי, איני יודע שעץ מאכל הוא? אלא מה תלמוד לומר עץ מאכל - להביא עץ שטעם עצו ופריו שוה, ואיזהו - זה הפלפלין, ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה....

לא קשיא: הא שנחשב עץ ברטיבתא, הא שפטור באכילתו ביבשתא.

כשהם יבשים ואוכלם לבדם שהכל

14. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף טז

על פלפל וזנגביל יבשים ועל הקלאו של גירופלי ציפורין וכל כיוצא (בזה) שאין דרך לאוכלם אלא על ידי תערובות, אין מברך עליהם כלום.

משנ"ב: פי' והוא אכלן לבדן לפיכך אין מברך עליהם כלום שאין הנאה באכילתן כשהם יבשים ואם אכלן עם צוקער וכדומה מברך בורא פה"א.

כשהם רטובים ברכתם אדמה

15. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף יח

על פלפל וזנגביל כשהם רטובים, בפה"א.

16. משנה ברורה סימן רב ס"ק פב

(פב) רטובים וכו' - דזנגביל לאו פירא הוא אלא שרשים מן העץ תחת הקרקע

ופלפלין אף על גב דגדילין על אילן כיון דאין נוטעין אלא ע"ד שיתייבשו ויאכלו רובן שחוקין בתערובת כתבלין ואין נאכלין לבדן אלא לפעמים קרוב הדבר שיברכו ע"ז שהכל כמו קורא בריש סימן ר"ד אלא לפי שמעט מהן נאכלין ברטיבותן אדעתא דהכי נמי נטעי קצת לכן מברכין עליהן בפה"א:

נהיה בדברו יקן שאין דרכו ליאכל חי, שמתחלתו אם אכלו חי - שהכל הוא מצד, שלקו - בורא פרי האדמה.

בשלמא כל שתחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בורא פרי האדמה - משכחת לה בכרבא וסלקא וקרא וביצו לנדך אכילתו, הוא עיקר פרי - ומצד כולל פרי האדמה; אלא כל שתחלתו בורא פרי האדמה שלקו - שהכל, היכי משכחת לה? אמר רב נחמן בר יצחק: משכחת לה בתומי וכתרי (שום וכרישה).

11. שולחן ערוך הלכות ברכת הפירות סימן רב סעיף יב

כל הפירות שטובים חיים ומבושלים, כגון תפוחים ואגסים, בין חיים בין מבושלים מברך בפה"ע;

ואם אין דרך לאוכלם חיים אלא מבושלים, אכלם כשהם חיים, מברך שהכל; כשהם מבושלים, בפה"ע.

תומי (פי' שומים) וכתרי (פי' פורט בלע"ז) כשהם חיים, בורא פרי האדמה; לאחר שבישולם, שהכל. הגה: דמחשבי נשתנו לגריעותא, אפילו בשלם עם בשר ונשתבחו אין השבח מצד עצמן אלא מחמת הבשר שבהם (הר"י פ' כיצד מברכין).

ברכת שום חי

שלוש שיטות באחרונים בברכת שום בימינו ולמעשה מספק מברכים שהכל

12. כף החיים סימן רה אות ט

שם ותומי וכתרי וכו' ודע דבענין תומי וכתרי רבו הדעות:

- דכתב הטור בשם הגאונים כשהם חיים שהכל ולאחר בישולם פה"א
- אבל בשם התו' כתב להיפך כשהם חיים פה"א ולאחר בישולם שהכל וכ"פ בש"ע
- והב"ח פסק כיון דאיכא פלוגתא בין חייין בין מבושלין לא יברך עליהן אלא שהכל יעו"ש.
- והט"ז סק"ב לחלק יצא בין השומין ובצלים דכשעדיין לא הזקינו שראויין לאוכלן חיים בלא פת מברך עליהם פה"א אבל כשהזקינו שאינם ראויין לאוכלן חיים בלא פת האוכלן חיים שהכל ומבושלין פה"א יעו"ש.

למעשה תלוי במנהג המקום

ואפשר שזה תלוי כפי המקומות ויש מקומות שנאכלין אצלם קודם שהזקינו בלא דחק וע"כ כתב לברך עליהם פה"א.

אבל במקומנו לא ראינו מי שאוכל שום ובצל בלא פת...וע"כ מי שאוכל אותם בלא פת אין לברך אלא שהכל

כבוש ברכתו אדמה

מיהו אם כבוש בחומץ או מלח נראה דמברך עליהם פה"א בין בשומי בין בכרתי כיון שמשנתנים למעלותא וכמ"ש באות שאח"ז יעו"ש. וכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אם בורך עליהם פה"א כשהם מבושלים יצא כיון דאיכא דס"ל הכי וק"ל סב"ל:

- **גמרא ושו"ע** - חיים בורא פרי האדמה.
- **משנ"ב**, (ה' בשם ש"ת) **כה"ח** (רה, ט) כיון שהיום אין דרך לאוכלם בפני עצמם שהכל.

שום צלוי על המנגל או בתנור נראה שברכתו שהכל

סיכום להלכה

סיכום קליפות

- **אם העץ ניטע לפני ואוכל את הקליפה** ברכתה **שהכל**. (שקדים מתוקים שאוכל קליפתם קודם שבגרו. שו"ע רד א)
- **אם העץ ניטע לפני ולקליפה** ברכתו **אדמה** כדין קפריסין (וי"א העץ. מג"א).
- **אם ניטע רק לקליפה ונאכלת קודם שהתפתח הפרי** – היא נחשבת כפרי וברכתה בורא פרי העץ (שו"ע רב ה)

בשלות הפרי ורמת התאמתו לאכילה.

- **פרי צעיר טעים** גם במצב זה ברכת הפרי נשמרת (וכן רוב הירקות). ובתנאי שאוכל את מה שניטע עבורו.
- אבל אם אוכל את הקליפה בצעירותה וניטע עבור הגרעין בבגרותו, ברכתה **שהכל** אפילו שטעמה טוב (רשב"א, שו"ע רד א. משנ"ב יב).
- **פרי צעיר שנאכל על ידי הדחק** בגלל חוסר בשלות יש אומרים שברכתו נשמרת שו"ע (רב ב) הליכות עולם (ב, צד) ויש אומרים שברכתו **שהכל** בא"ח (פנחס ב). משנ"ב (יח). כה"ח (לד)
- **פרי צעיר מר או מזיק שלא נאכל אפילו ע"י הדחק** בשלב הגידול הזה או לא מברכים עליהם.
- **פרי צעיר מר שמתמתק בבישול או בדבש** ברכתו **שהכל** (שו"ע שם). וכן באגוזים הרכים שנראה שמדובר באגוזי בוסר מרים, שאם היו מרים בבגרותם והועיל להם בישול ברכתם העץ כמו תפוח אדמה.
- **פרי שאין דרכו להבשיל** כגון ענבים שמגדלים לחומץ. ברכתו **שהכל** גם לדעת השו"ע שמברך על בוסר כברכתו בשאר פירות (שו"ע רב ט)

אכילה כדרך אכילתו

- **אם העץ ניטע לתבלין ומיעוט אכלו בפני עצמו** – ברכתו לאוכלים בפני עצמו **אדמה**. פלפלין רטובים (שו"ע רב יח). והוא הדין לתבלין שממתקים אותו בסוכר שהוא מיעוט שימוש כגון זנגויל יבש בסוכר (משנ"ב רב עט) או קינמון בסוכר (משנ"ב רב מד). אבל קקאו בסוכר הוא דרך אכילתו וברכתו העץ (מנחת שלמה א צא)
- **נאכל חי או מבושל** – אם בישל פרי שאין דרך לבשלו או אכל חי פרי שאין דרך לאכלו חי ברכתו **שהכל**. (שו"ע רב יב)
- **לא נאכל בפני עצמו כלל** – אם אכל תבלין שאין דרך לאכול אותו בפני עצמו **לא מברך עליו כלל** (שו"ע רב טז).
- **נאכל בפני עצמו על ידי מיעוט** – ברכתו בורא פרי האדמה (שו"ע רב יח).